

כשהרבי שירטט
מחדש את מפת
מסלול יציאת מצרים
וסיפורה המופלא של
חוברת 'תורה וישראל'
- 'והגדת לבנך'

מסיני לסינית

מה הם אבני הדרך
בהיסטוריה המוקדמת של
עם היהודי | מדוע הורה
הרבי להדפיס את החוברת
בשפה הסינית | הוראות
הרבי לציר מיכל שוורץ כיצד
לצייר את מפת מסעות בני
ישראל | חגיגת בר המצווה
שאורח הכבוד בה היה עוג
מלך הבשן | ומכתבו המיוחד
של הרבי לנער בר המצווה
בתרגום ללשון הקודש |
מאמר מיוחד לרגל 80 שנים
להופעת החוברת

| מנחם מענדל גרינפלד |

הצייר מיכל שוורץ. "עשיתי בדיוק מה
שהרבי הורה לי לעשות"

JEM | 44135

בצאת ישראל ממצרים, שם התחיל המסע המופלא של עמנו אל הארץ המובטחת, אל היעד. סיפור יציאת מצרים החל מעשרת המכות, קריעת ים סוף, מתן תורה ועד לכניסה לארץ ישראל - מהווה פרק מכונן בקורות עם ישראל. בימים אלו, כשאנו עומדים בפתחו של חג הפסח ומתכוונים לקיים את מצוות "והגדת לבנך", מעניין במיוחד להתחקות אחר האופן שבו ביקש הרבי להנחיל מצווה זו לילדי הדור הקודם, רובם מהגרים או בני מהגרים מאירופה הבווערת, וזאת באמצעות החוברת "תורה וישראל" שראתה אור בשנת תש"ד בהוצאת 'המרכז לענייני חינוך'.

חוברת מרהיבה זו, על מגוון כליה הדידקטיים והחזותיים הייחודיים, ובהם מפות מאירות עיניים של מסעי בני ישראל במדבר, שנעשו בהכוונתו האישית של הרבי, הייתה למעשה מהלך חדשני שנועד להעניק לאותם ילדים בסיס איתן בידיעת ההיסטוריה של עמנו, הערכים והזהרות היהודית, כחלק מתפיסה רחבה על תפקיד חינוכם של ילדי ישראל - כחזית המאבק הרוחני על נפשו ועתידו של העם היהודי כולו.

תורה וישראל

במהלך שנת תש"ד 'המרכז לענייני חינוך' הגביר את קצב עבודתו בתחום ההוצאה לאור, והחזירם החינוכיים ברוח ישראל סבא הלכו ונערכו על מדף הספרים היהודי בזה אחר זה. במהלך קיץ תש"ד, המל"ח יום הפקת חוברת ראשונה מסוגה הונתה לילדי ישראל שבאמריקה, מושגים יסודיים ורחבים על תורתנו הקדושה וחלקיה, לצד תולדות עם ישראל.

החוברת נקראה בשם 'תורה וישראל - 40 מאות שנים' (40 centuries). ככל הנראה שם זה נגזר מדברי המדרש המפורסמים "שני דברים קדמו לעולם - תורה וישראל" (תנא דבי אליהו פרק יד). כאשר המשמעות של 40 מאות, שהן ארבעת אלפים שנה, באה לידי ביטוי בסדר הדורות שבחוברת, החל ממות אדם הראשון בשנת תתק"ל, ועד פטירת האריז"ל בשנת ה'של"ב. גם חוברת זו זכתה לעיצוב איכותי. החל מגודלה הלא שגורתי, כריכה מחודרת והדפסה בצבע אדום, עובר להדפסה פנימית בצבעים כחול וירוק, וכל זה על נייר כרומו איכותי.

פרסום והפצה

במדור 'מחיי המוסדות אשר תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבקובץ ליובאוויטש התפרסמה ידיעה על צאת החוברת לאור:

המרכז לענייני חינוך הוציא חוברת מהדורת באנגלית – תחת השם 'תורה וישראל'. החוברת העשירה בתוכן והמרהיבה ביופיה החיצוני, גרמה להתפעלות בקרב חוגים רחבים. בחוברת זו נמצא תוכן מתומצת על דברי ימי ישראל, מפת ארץ ישראל, תמונות, דיאגרמה היסטורית, טבלה כרונולוגית ועוד. מצד אחד, החוברת נועדה לצעירים על מנת שיכירו את מהותו של עם ישראל ועושרו הרוחני ומאידך נושאי התוכן שבה מתאים מאוד גם לבני תורה (קובץ ליובאוויטש שנה ראשונה חוברת רביעית ו"ב תמוז"ח אלול, ה'תש"ד) עמוד 56).

תרגום החוברת לסינית

באגרת קודש כתב רבינו 'לארבים המתימים **בסנהגיה**' ששהו שם במהלך מלחמת העולם השנייה: אם ישנם מאחיו בני ישראל, ובפרט מדור הצעיר שאינם מבינים אלא שפת המדינה כינעזיש [סיינית], אזי כדאי להעתיק, כמובן באופן שתהיה ההעתקה טובה ואמיתית, אלה מהוצאותינו [מפרסמינו] הנחוצות ביותר לפי מצבם הרוחני – שבת, תפלין, **תורה וישראל**... וכו"ב (אגרת מיום "ז סיון, תש"ו – אגרות קודש חלק ב' עמ' קלה).

ובנוסף לתרגום בסינית החוברת תורגמה גם לשפה הרוסית ונדפסה בארצות הברית ובישראל. החוברת תורגמה לראשונה לשפה הרוסית בשנת תש"כ (1960), ועותק שלה נמצא בספריית ליובאוויטש שבניו יורק, לצד עותקים של

המהדורות הבאות.

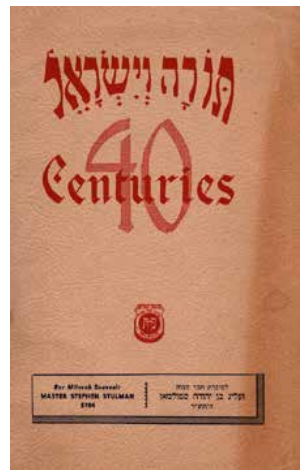
במכתב אל הרב אפרים וולף על "כותב הרב ח.מא. חדקוב מתהלת המל"ח: בטח ראה כת"ר את הספרים שהוצאנו לאור מכבר בשפה הרוסית... והם תרגומי מאנגלית מהספרים שלנו... תורה וישראל (מכתב מיום ל' מנחם-אב תשכ"ז – ימי תמימים' חלק ג' עמ' 502).

מספר שנים לאחר מכן, הרב וולף מעדכן את הרב חדקוב על הדפסתם מחדש של ספרי המל"ח: כפי שטוסכם בזמנו על כת"ר שיח' בדבר הדפסתם מחדש של ספרים שאולו אצלנו, הנונו בזה להודיע כי בעז"ה עומדים אנו להדפיס... הספרים דלהלן, ובקש להודיעו באם רדוש גם להם... אז נדפיס מאותם הספרים כמות גדולה יותר... תשרי, חנוכה... **תורה וישראל** – הכל ברובית (מכתב מיום י"ד טבת תשמ"א – ימי תמימים' חלק ח' עמ' 58-59)

מבנה החוברת

בחוברת ישנם שלושה חלקים:

- א. אבני דרך בהיסטוריה המוקדמת של עם ישראל, מאברהם אבינו ע"ה ועד חורבן בית שני.
- ב. תורה ומסורה: תיאור מבנה וחלקי התורה – תורה שבכתב, תורה שבעל-פה ושלשלת הקבלה מדור לדור.
- ג. רשימה כרונולוגית של אירועים יוצאי דופן בתולדות עם ישראל.

שער החוברת במהדורת התשורה המיוחדת (צילום: RebbeResponsa)

כמו כן לאורך החוברת פזורים ציורי המחשה, מפות עם אירועים היסטוריים, טבלאות ותרשים וזימה.

הציביליזציה

הנביא ירמיהו אומר "הַצִּיבִילִיזָצְיָה שְׁמִי לָךְ תִּמְאָרוּם שְׁתִּי לָכֶּךָ לְמִסְלָה דָרָךְ" (לא, כ), רש"י מפרש שהכוונה להצבת 'סימנים' בדרכיהם הטובות של אבותינו. ואכן כאשר פותחים את החוברת, וככל שמעמיקים בה ובתכניה מפנמים את הצורך ללכת בדרכי אבות האומה.

חלקה הראשון של החוברת נושא את הכותרת '**אבני דרך בהיסטוריה המוקדמת של עם ישראל**' (Milestones in early Jewish history) הפרק הראשון פותח בהצהרה סיפור: "ההיסטוריה של עםנו מתחילה באברהם אבינו, הראשון בדורו שהכיר והכריז על הקדוש-ברוך-הוא כבורא העולם". מכאן זה ממשיך בצורה מתומצתת, תוך סקירת קורות הדורות הבאים – לידת יצחק, ירידת יעקב ובניו למצרים, שיעבוד מצרים ויציאת

"כל מה שיכולתי להשיב לו היה: מפת מצרים היתה אחת מהפרייטקטים הראשונים שביצעתי יחד עם הרבי ועשייתי בדיוק מה שהוא הורה לי לעשות"

מצרים, מתן תורה ועגל הזהב, לוחות שניות ובניית המשכן, סיפור המרגלים ועונשם חותם את הפרק הזה.

הפרק השני פותח בכניסת בני ישראל לארץ המובטחת על ידי יהושע בן נון, ומסתיים בחורבן בית ראשון על ידי נבוכדנצר. הפרק השלישי פותח בגלות בבל, ממשיך בהצלת היהודים בחג הפורים, בניית בית שני, נס חנוכה ומסתיים בחורבן בית שני.

הפרק הרביעי מוביל לנושא האב של החוברת, שכן בני ישראל כבר אינם חיים בארצם, והדבר המאחד אותם הוא התורה. "הנחמה היחידה – מלבד הבטחת הגאולה האלוקית – שמצא העם היהודי בסיוע המלחמות והסבל באותה תקופה, הייתה 'האקדמיה הגדולה לתורה' בראשותו של רבן יוחנן בן זכאי ביבנה. התנא הגדול הזה, כמו גם בני דורו וממשיכיו, לימדו את העם היהודי כיצד להתאים עצמו למעמדם החדש בתור 'עם בגלות', עד שיבוא הזמן שבו 'אסוף ה' את כל היהודים המפוזרים מארבע קצוות תבל ויוביל אותם בחזרה לארץ ישראל: מעל לכל, על היהודים להישאר נאמנים לה' ולתורתו; עליהם לעבוד את הקב"ה באמצעות תפילה וקיום מצוות התורה, ולשאת את אור התורה לכל מקום שההשגחה תהווך אותם; עליהם לזכור תמיד ש'מפני חטאינו גלינו מארצנו', ורק על ידי תשובה וחזרה אל ה' ניגאל מן הגלות על ידי משיח צדקנו, שיוליכנו קוממיות לארצנו". הפרק הקצר חותם במילים הבאות, המובילות לחלק הבא שבחוברת:

"דפוסית התנהגות אלו ודבוקתנו הנאמנה בתורה ובמסורת, עזרו לנו לשמור על זהותנו בארצות הגולה ולשרוד את כל הדיפתות הבלתי-אנושיות אליהן נשלח עמנו העני וחסר ההגנה. בכל מקום בו שהו היהודים, הם הקימו אקדמיות – ישיבות – ללימוד התורה ולחיווך יסודות המסורת ושמירת המצוות. התורה היא חיינו, מפלטנו ועצם קיומנו".

תורה ומסורה

חלקה השני של החוברת פותח בכותרת '**תורה ומסורה – התורה שבכתב (תנ"ך)**'.

הפרק פותח בהצהרת יסוד: "משה רבינו ע"ה כתב את כל חמישה חומשי תורה; אפילו את הקטעים המתייחסים אליו כתב בגוף שלישי, שהרי כל מילה בה הכתיב לו הקב"ה".

על פניו נראה כי תוכן הדברים מבוססים על פירוש הרמב"ם לתורה בהקדמתו: "משה רבנו כתב הספר הזה עם התורה כולה מפיו של הקב"ה... כתב תולדות כל הדורות הראשונים ויחוס עצמו ותולדותיו ומקוריו כשלישי המדבר".

מיד לאחר הקדמה זו עוברים לנושא המרכזי – **תרי"ג המצוות** ושמיירתן. בתור הקדמה מסופר כיצד הפך העם היהודי לאומה שנבחרה על ידי הקב"ה לממלכת כהנים וגוי קדוש' בעת מתן תורה. מבנה התורה שמכילה 613 מצוות, מורכב מ-248 מצוות עשה, ו-365 מצוות לא תעשה. הנושא של תרי"ג

מכתביו של הרבי לרגל בר המצוה של זעליג סטולמן

"ילדים סטולמן". "אנו אכן מודים מאוד לז"ו"

חתן בר המצוה זעליג סטולמן

לנו אויבים חזקים. אבל יש לנו אלוקים גדולים, שנתן לנו תורה נצחית: עלינו רק לשמור על התורה כיקרה, וללכת בדרך שהיא מתווה לנו, וכך נוכל לשרוד מול כל אויבינו וללכת מחיל אל חיל. הדבר נכון לגבי כל יהודי בפרט, כמו לגבי עם ישראל ככלל. בטוחני שתהיה אחד הבחורים הטובים ביותר של עמנו, ושכולנו נתגאה בך בצדק.

באיחולי הצלחה רבה, ונחת רב להוריך,

בכבוד רב, הרב **מענדל שניאורסאהן** יו"ר ועד הפועל

מכתבו של מר סטולמן המורה לרבי על התשורה המיוחדת

14 באוגוסט 1944 [כ"ה מנחם-אב ה'תש"ד]
לרב מענדל שניאורסאהן 770 איסטערן פארקווי ברוקלין, ניו יורק

הרב שניאורסאהן חיק, אנא קבל את הערכתנו ותודתנו הכנה של סטיבן ושל, על חוברת היסטורית הזמינה – מתנה חשובה לכבוד בר המצוה של סטיבן. אנו אכן מודים מאוד ל"770" בדרכים רבות משניתן לומר.

תודה רבה, בכל הכבוד, [יוליוס סטולמן]

על הלכות ומנהגים רבים כ'מסורה', כאילו היו כתובים בתורה.

המשכן של פרק זה עוסק בפירוט מבנה התנ"ך על עשרים-וארבעה ספרי הקודש שבו. להלן כמה ציטוטים חשובים בנושא זה: "הכתובים" כולם נכתבו על ידי נביאינו, זה או אחר, בהשראה אלוקית – "רוח הקודש", והפרק הזה מסיים ברעיון ש"בסך הכל היו לנו 48 נביאים ושבע נביאות שנבואותיהם נכתבו בשל חשיבותן הנצחית. בנוסף להם היו נביאים בישראל בכל דור ודור, אך כיון שנבואותיהם היו מוגבלים לדורם בלבד, לכן לא העלו אותם על הכתב".

התורה שבעל פה – מהמשה ועד שולחן ערוך

הפרק הבא עוסק בנושא '**התורה שבעל פה**'. כאן מופיעה רשימת ארבעים הדורות של 'שלשלת הקבלה', משה רבינו ועד רב אשי, חותם התלמוד בבלי כפי שהיא מופיעה בהקדמת הרמב"ם. בהמשך לכן, מופיע פירוט התורה שבעל פה, החל מחיבורו המונומנטלי של רבי יהודה הנשיא הלא היא המשנה, כמו גם הסיבות ההיסטוריות שהובילו לכתיבתה ואופן העריכה, עובר לפירוט סדרי המשנה והנושאים בהם עוסק כל סדר. פירוט שמות המסכתות לא מופיע כאן, והערה בשולי העמוד מפנה את הקוראים ל'אנציקלופדיה כיס לתלמיד חכם הצעיר', שיצאה באותה שנה.

ומהמשה עוברת החוברת להסבר על התפתחות הגמרא על ידי האמוראים, עד לחתימת התלמוד הבבלי על ידי רב אשי ורבינא. זאת לצד אזכור קצר גם אודות התלמוד הירושלמי.

מכאן עוברים לתיאור התקופות הבאות, שהשפיעו על המשך התפתחות התורה שבעל פה – רבנן סבוראי, הגאונים והראשונים, כשתקופה זו מסתיימת למעשה בחתימת השולחן ערוך על ידי רבי יוסף קארו.

החוברת מסתיימת בסיכום שהוא גם הצהרה: התורה הקדושה – התורה שבכתב והתורה שבעל פה – היא המתנה האלוקית שנתן לנו הקב"ה באמצעות משה רבנו בחר סיני. את אותה התורה עצמה מסר משה ליהושע ממשכיו, וכך מדור לדור עד ימינו. כשם שהקב"ה נצח, כך התורה שהוא נתן היא נצחית, ועל ידי לימוד התורה וקיום המצוות, גם העם היהודי הוא נצחי.

מפות המחשה

בין דפי החוברת מופיעים מפות ובהן תיאור מסעות ואירועים תנ"כיים. במהדורה הראשונה מופיעה מפה אחת בלבד: מפת הארץ וחולקתה לממלכות ישראל ויהודה. על המפה חתום הצייר א. קורנובסקי ובמהלך השנים היא הודפסה על מפת קיר כפי המופיע בקטלוג המל"ח. אלא שבמהדורות הבאות לא נדפסה מפה זו, ובמקומה הופיעו מפות המתארות אירועים היסטוריים מאברהם אבינו ועד נביסת בני ישראל לארץ המובטחת (במהדורות תשל"ח חזרה ונדפסה מפה זו. והמפה השנייה דלהלן נשמטה, וצריך בידור לגבי עריכת מהדורה זו).

המפות שבמהדורות הבאות נעשו בידי של הצייר והאמן העולמי **מיכל שוורץ**, שצייר באותה תקופה את לוגו המרכז לענייני חינוך, לצד ציורים רבים בירוונים "עיסוקי מייט קינדער" ו-Talks and tales, וכמובן את סמל בצאתה ה' המפורסם.

המפה הראשונה

אמנם שמה של המפה היא '**מקום הולדתו של אברהם אבינו**'. אך בפועל המפה מכסה את

האירועים הבאים: 1. מקום לידתו של אברהם באור כשדים ומסלול משוער של מסעו לחורן ומשם לארץ ישראל עד לבאר שבע. 2. פלישת כדורעלמו ובעלי ביתו, ומלחמת המלכים בעמק שוה. 3. מסלולו המועדף של יעקב אבינו במבוא שבע לחורן. 4. מסעו של ישראל (יעקב) ובניו אל ארץ שנן שבמצרים.

המפה השנייה

שמה של מפה זו הוא "ציאת מצרים" (The Exodus from Egypt). אך גם כאן מפורטים אירועים שהתרחשו לבני ישראל במהלך נדודיהם במדבר. תחת הכותרת "מסעם המשווער מירמסס שבמצרים עד ניסחם לארץ המובטחת" מופיעים האירועים המרכזיים הבאים: 1. מסלול אפשרי של חציית בני ישראל ביים סוף. 2. יזית הקרב עם עמלק. 3. הר סיני - מתן תורה (כולל ציור מינאטורי של ההר והבוקרים). 4. מסלול הליכת המרגלים לחברון. 5. הגעתם של בני ישראל למבוא ונחל אמנון של גדות הירדן המזרחי.

הרבי מגלה את מיקומו המקראי של ים סוף

ההסתיוניות המופיעות במפת בועת חיזור המסעות האפשריים של בני ישראל, נובעות מכך ששל חלק מהמסעות אין לו מידע כלל, לצד מסעות אחרות עליהן יש מחלוקת בין המפרשים. כך למשל אחד העותאים הבולטים הוא אופן חציית בני ישראל את ים סוף. קיימות מספר גישות אודות מסלול חציאת מצרים, מקום קריעת ים סוף, ובעוד יוצא מכך הדבר משפיע על מיקומו של הר סיני ומסעות בני ישראל במדבר. **התיאוריה הצפונית**, לשיטה זו קריעת ים סוף התרחשה בימת ברדוללי (לנגנה של הים התיכון). **התיאוריה הדרומית**, לשיטה זו קריעת הים התרחשה בים האדום, מדרום לסואץ. **התיאוריה המרכזית**, לפי שיטה זו חציית הים התרחשה באגמים המרים שמעל הים האדום. הנושא כבר נדון בספרות תורנית ומחקרית. ראו ספר 'הנגב' ה. בר-דומא (פרק רביעי, עמ' 496 ואילך) (ירושלים תרצ"ה). ספר 'מקומות התורה: יצחק מאיר גאלרשטיין. (חלק ב' פרשת בשלח עמוד ויד ואילך) (ירושלים תרצ"ה). ספר 'מקומות התורה: כפי שנואה לחלן, הרבי נקט בשיטתה של התיאוריה הצפונית, וכך הודרין את הצייר מיכל שוורץ בעת שצייר את המפות.

הרבי מדרין כיצד לצייר את מסלול נדודי ישראל במדבר

סיפר הצייר מיכל שוורץ כי "ביום ראשון בבוקר בחודש אוגוסט 1994, קיבלתי שיחת טלפון מרב שאמר שהוא מכין ספר על יציאת מצרים. הוא עשה את מרבית מחקרו בסכסירה של הרבי ונתקל בבעיה. "כיצד אוכל לסייע לך?" שאלתי. "מחקר בנושא

ציור חציית בני ישראל את ים סוף. פירושו המשוער להרמב"ם, כתב יד מנחת (צילום: Bodleian Libraries, University of Oxford)

יציאת מצרים הוא לא התחום שלי". "נכון" הוא השיב, "אך תוך כדי מחקר על המסלול בו עזרו היהודים דרך המדבר אל ארץ כנען נתקלתי במפה שהראתה את המסלול דרך הצפון, לאורך קו החוף לכיוון אשקלון, ואז הם מזר ממזרח אל ארץ הקודש".

"אך עדיין אינני מבין מה הקשר אליי?" "ובכן, בתחתית המפה מצאית את חתימתך", "אה", "נכון", השבתי. "אני זוכר שביצעתי כמה מפות וטבלאות עבור הרבי. המסלול של יציאת מצרים היה אחד מהם".

"אבל" הוא המשיך, "הבעיה היא שבכל הספרים שבצאתי על הנשא, היהודים עזרו במסלול אחר. כמעט שימתי את עבודתי ואז נתקלתי במפה שלי". שמעתי את דבריו אך כל מה שיכולתי להשיב לו היה "ראה", יתכן ויש לך בעיה. מפת מצרים היתה אחת מהפרויקטים הראשונים שביצעתי יחד עם הרבי ועשיתי בדיוק מה שהורה הוא לי לעשות. אין לי כל סמכות בכל הקשור ליציאת מצרים, ואני מצטער שלא אוכל לעזור לך בנושא" (chabad.org).

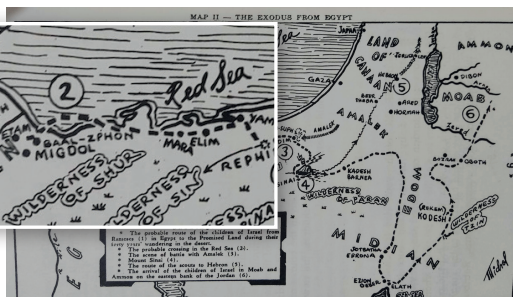
לסיפור זה, שחלקים ממנו באריון המלא עדיין

"אנו מהווים מיעוט, 'המעט מכל העמים', ויש לנו אויבים חזקים. אבל יש לנו אלוהים גדול, שנתינו לנו תורה נצחית, עלינו לה לשמור על התורה כיקרה, וללכת בדרך שהיא מתווה לנו, וכך נוכל לשרוד מול כל אויביו וללכת מחיל אל חיל"

צריכים בירור, מצטרפת העובדה הבאה ממנה עולה שלבי חייתה שיטה סדורה ובוררה בנושא. בספר 'פעילות חוצה גבולות' (ח"ב עמ' 41), נדפסה איגרת המל"ח אל הרב שלום מענדל קלמנסון ע"ה, כאשר בסעיף ד ובתב: "על שאלת הטיף ראבי אודות הים סוף והים התיכון, יענו לו במכתב מיוחד" (ג' אייר תש"א).

הרב הראשי הממואר כאן הוא הלורד' הרב ד"ר ישראל עמנואל יעקובוביץ ע"ה, ששימש באותה עת כרבה הראשי של אירלנד. כפי הנראה ראה הרב הראשי את המפה שנדפסה גם בספר our people (חלק א' עמ' 162) שבנוצאת המל"ח, ועל כך הקשה בפני הרב קלמנסון, שכאורה ים סוף הוא ימים האדום, ואינו הים התיכון כפי שמופיע במפה המדוברת.

נכון למודע כתובת מאמר זה, לא הגיע לידיו איגרת המל"ח לא איגרת קודש של הרבי אל הרב הראשי, ואם בקרב קוראי העיתון יש מי שבידו מידע על איגרת זו, נטח יזכה את הרבים בפרסומה. איגרת זו, וכן דבריו של הצייר מיוך שוורץ מצטרפים לשורות ראיות, אותם הנגתי במאמרי הקודמים, התומכות בכך שהרבי היה מעורב למרטי פרטים בכל פרסום שציא לאור על ידי המרכז לענייני חינוך, גם במקרים שאין לגביהם מידע אבסולוטי.

מפת יציאת בני ישראל ממצרים. המסלול לפי התיאוריה הצפונית, וחציית הים בקשת

לגאז ים סוף לגאזים

המשנה במסכת אבות (פרק ה' משנה ד') אומרת: עשרה ניסים נעשו לאבותינו מצרים ועשה על הים. הרמב"ם בפירושו למשנה זו מונה עשרת הניסים שהיו על הים ("היר"ד ניסים שהיו על הים הם קבלה", כאשר הנס החמישי הוא "שבקעו לזרבים רבים כמספר השבטים כעין קשת ענול על זאת הצורה והוא אמרו (תהלים קלז, יג) לגאז ים סוף לגאזים". במילים "על זאת הצורה", כוונת הרמב"ם לציור ששרטט מספר קטנות הממחישות את צורת חציית בני ישראל בעת קריעת ים סוף (ראה צילום כתב יד). דעה זו נזכרת גם בתוספות במסכת ערין (טז, א ד"ה כסם), ובמקומות שצוינו במקומות התורה" של עמ' דל הערה נז.

המכה נוספת לשמונה שהרבי היה מעורב במתן ההוראות כיצד לצייר את המפות שבחבורת, מצאת במפה הששה שבחבורת, כאשר חציית בני ישראל משרטטת בחצי קשת, דבר שכלל הנראה הצייר מיכל שוורץ לא היה מודע לו בעצמו. וככל הנראה גם המפרט הורה, הורה לו הרבי כיצד לצייר.

המכה השלישית

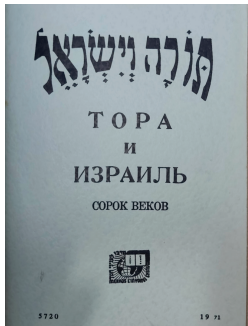
שמה של מפה זו הוא ארץ ישראל בתקופת התנ"ך. המפה סוקרת 84 אירועים אירועים תחת הכותרת 'מ'ן ועד באר שבע', האירוע הראשון מציין את פולחן העגל של ירבעם בירדן. והאירוע האחרון מתאר את העיר באר שבע כמקום ששכן אבות בעיר הדרומית ביותר וכן את העובדת שדוד המלך ערך מפקד "מ'ן ועד באר שבע" (שמואל ב' כד, ב).

ראוי לציין כי פיו צוירה על ידי מר שוורץ כבר בשנת תש"ד ונדפסה בירחון Talks and Tales, של חודש אייר (עמ' 12), כחמשך לסיפור המל"ח על יהורם המלך ומשיטת עם יהוא בסמוך לאחוזה נבנ.

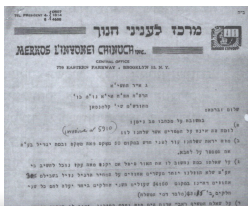
בשנת תש"ח (1948) המפה יצאה כמוצג חינוכי - מפת קמ' - כל הנראה לתליה בכיתות בבתי הספר. המפה מופיעה בקטלוג המל"ח כמוצג רבני עצמו (מחברות Eretz Israel in Biblical Times'. במחברות הארשונה של החבורת נשואת מאמרנו, מפה זו לא נדפסה, ורק במחברות הבאות מופיעה המפה. מפות אלו נדפסו בשני פורמטים שונים, נייר ודב. עובדה המצביעה על הרמה הגבוהה של המל"ח בהפקת מוצרים איכותיים ומעודים. בנוסף, נדפסו בחבורת המונות של דגם בית שני והכולל המערבי, שנדפסו באותה תקופה גם בחבורת "בני המצרים" (ראו מאמרי בכפר תנ"ך" גיליון 2018 עמ' 56 ואילך).

משה קיבל תורה מסיני - למצעי המחשה

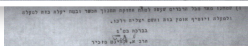
בחבורת מופיעים מספר אמצעי המחשה העוסקים בסיכום ההיסטוריה היהודית בצורה

שער החבורת ברוסית. מהדורת צילום תשל"א (צילום: הספריה הלאומית ירושלים).

(ל' על שפת הטיף ראבי ישראלי סוף ופרסם מילכין) יצ"ל לו בסבסב מ'ינאור

איגרת המל"ח לרש"מ קלמנסון, המתייחסת בין היתר לתיאוריה הצפונית ואיגרת הרבי בנרון

טבלאות ותורשים ירימה. תחת הכותרת 'שלישית קבלה' (The Course of Tradition) נדפסה טבלה מפורטת של ארבעים הדורות משה רבינו ועד רב אשי. סדר הקבלה כאן הוא בדיוק כפי המובא בהקדמת הרמב"ם. בכל שורה נזכר שם המקבל בלשון הקודש, השנה בה קיבל את התפקיד המקומי, ושמו באנגלית. כאשר יש פירוט דוגמת 'אשי כנסת הגדולה', הרי שבאנגלית מופיע פירוט חלקי של שמותם.

חלקה השלישי והאחרון של החבורת

האמצעי המחשה האחרון שנדפס כאן הוא תורשים הוריהם המוכר לכל ילי חב"שי שנדפס בסוף סידור תהלת ה'. המתאר את השתלשלות התורה. חלק מהתורה שבכתב והחלוקה הגמישית שלה. עבור לתורה שבעל פה ממשינה ועד מפרשי השולחן ערוך.

לצד התורשים בלשון הקודש, נדפסה בצד מסגרת עם תורשים זהה באנגלית בפורמט מינימלי.

התשורה לבד המצווה

כאמור, בקיץ תש"ד ראתה אור החבורת המהודרת. היא אף חולקה כתשורה בחגיגת הבר מצווה של בני מר יהודה (יוליוס) סטולמן, התורם החשוב של המרכז לענייני חינוך. במסגרת זו לא נוכל לסקור את כל קשריו של מר סטולמן עם הרבי, אך בקצרה ניתן לומר כי מר יוליוס סטולמן היה מקורב לאדמו"ר הרייז' נ"ע (כתב יד "אדמו"ר" ז"ע ותומך נלהב של המרכז לענייני חינוך. בשנת תש"ב כאשר נפגש ביחידות עם הרבי הרייז'צ', נפגש לאשונתה את הרבי, ונוצר ביניהם קשר הדוק. בשנת תש"ד הומין אותו אדמו"ר הרייז' לאסיפה יחד עם הרבי, הרב ניסן מינדל והרב אלחנן קאוונק, במהלכה פירטו נבגים את תוכנית המרכז לענייני חינוך. סטולמן התחייב להקים את 'קרן סטולמן', שבעזרתה יקדם את הפרויקטים של 'המרכז'. בתוכנית עבודה שנכתבה בעקבות פגישה זו, מופיעים תוכנית של חבורת חינוכית עתידית, כשבנייתם מופיע הסעיף הבא: "הדפסת דברי הימים א קורות עם ישראל" (תשורת מוקד, ים תשיס"ו עמ' 56). כלל הנראה הכוונה גם לחבורת נשואת מאמרנו כמו גם לסדרת הספרים our people. עם השנים, הרבי היה שולח לו מכתבים אשיים לקראת החגים וקשר אותם לתחומי העניין של סטולמן. בקיץ תש"ד, חג בנו של מר סטולמן הנער זעיליו סטולמן את ב"ר המצווה שלו. בהכרעה לתרומתו הגדולה של האב, הדפיס הרבי את החבורת 'תורה וישראל' כתשורה מיוחדת לרגל חגיגת בר המצווה. על דף השער נכתב: **למזכרת הרב מצוה**

זעיליו בן יהודה סטולמן ה'תש"ד

במקביל, הרבי שלח מכתב אשי באנגלית הממוין אל חתן בר המצווה. מאיונת הרבי מתפרסמת כאן לראשונה בתרגום ללשון הקודש, ויחודית נהגה למערכת RebbeResponsa.com על חשיפת האיגרת המקורית כמו גם מכתב התשובה של מר יוליוס סטולמן. במכתבו הרבי מציג רעיון מרכזי המבוסס על דברי המדרש, כיצד עיון מלך הבשן זמם להרוג את אברהם אבינו יחד עם שרה ויצחק במהלך בר המצווה של יצחק, וכיצד קבלה' העניינו ברבות השנים על מחשבה זו.

כיוון המכתב נשלח בעיצומה של מלחמת העולם השני, והרבי דומה במחשבו מכתבו למצבו של העם היהודי באותם שנים, וכיצד השמירה על התורה והמצוות היא זו שתציל אותנו מכל אויביו.

רעיון זה נכתב לראשונה באגרת זו, אך אנו מוצאים שהרבי חזר והשתמש בו במהלך השנים הבאות במכתביו לרגל בר מצוה (ראו איגרת קודש חלק ד' עמ' שט"ב שט"ג וחלק ד' עמ' ק"ב ק"ג).

לתגובות: columm7@gmail.com